

LIETUVA, TU MUMS ŠVENTA! ANTITARYBINIS ROKAS IR PATRIOTINIS HIPHOPAS

AUSTĖ NAKIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Straipsnio objektas – tautinės vertybės, išliekančios jaunimo kultūroje, patriotizmo apraiškos roko ir hiphopo muzikoje.

Darbo tikslas – išsiaiškinti maištingųjų jaunimo judėjimų sąsajas su kultūrine rezistencija, nustatyti, kaip roko ir hiphopo muzikoje atsispindėjo išgyvenimas dėl Lietuvos valstybingumo praradimo ir tikėjimas jo atkūrimu.

Tyrimo metodai – rašytinių, garsinių, vaizdinių šaltinių ir jų kultūrinių kontekstų studijavimas, dviejų istorinių laikotarpių gretinimas.

Žodžiai raktai: jaunimo judėjimai, rokas, miuziklas, hiphopas, tautinė savimonė.

Okupacijos metais lietuviai buvo netekę laisvės, bet nebuvo praradę tikėjimo, kad nepriklausomybė kada nors bus atkurta. Pusę amžiaus buvo mėginama išsivaduoti iš priespaudos. Dabar kartais diskutuojama, kas labiau artino nepriklausomybės atgavimą: ar konservatyvusis kultūros sąjūdis – tie žmonės, kurie saugojo praeities kultūros vertybes, leido „Katalikų bažnyčios kroniką“, kūrė kraštotyrininkų klubus ir dainavo liaudies dainas, ar modernusis sąjūdis – tie, kurie domėjosi demokratinėmis vertybėmis, vakarietiškuoju gyvenimo būdu, per radiją klausėsi „Amerikos balso“ ir brazdino gitaras?

Turbūt svarbūs buvo abu sąjūdžiai. Okupacijos metais literatūrinė, liaudies, krikščioniška ir kitos tradicijos buvo slaptieji lietuvių visuomenės ginklai, padėję atlaikyti ideologinį spaudimą. Tačiau klausydamasis radijo žmogus taip pat galėjo atsiriboti nuo sovietinės sistemos ir susisiekti su kitokia, jam priimtinesne aplinka. Nauja informacija taip pat greitino išsilaisvinimą.

Kultūrinė rezistencija labai sutelkė Lietuvos visuomenę, visi jos sluoksniai suprato, kad skirtingais būdais siekia to paties tikslo. Rezistencinė rašytojų kūryba išjudindavo jaunimą, ir atvirkščiai – jaunimo pasipriešinimas įskeldavo kūrybos kibirkštį. 1972 m. Kaune kilus spontaniškam jaunimo protestui prieš pilietinių ir asmeninių laisvių suvaržymą, partinis aktyvas turėjo išsiaiškinti, kas dėl to kaltas. Buvo nuspręsta, kad kalta humanitarinė Kauno inteligentija. Paminėtas ideologiškai

nepriimtinius straipsnius spausdinęs „Nemuno“ žurnalas, nacionalistines nuotaikas kurstęs Kauno dramos teatras, taip pat rašytojai ir dramaturgai, ėmę pernelyg daug rašyti apie Lietuvos istoriją (RKA 2003: 61).

Taigi kas labiau ardė santvarką: ar išraiškingomis metaforomis, Ezopo kalba apie laisvę kalbėję rašytojai, ar provokuojančia išvaizda, t. y. kūno kalba, asmens laisvę išreiškę hipiai?

Apie jaunimo muziką, madas ir laisvalaikį šiuo metu galime daug sužinoti iš elektroninių knygų „Lietuvos roko pionieriai. 1965–1980“ ir „Sovietinė Lietuva. Kaip mes gyvenome. 1953–1985“, apie subkultūrinių bendrijų patirtis – iš etnologės Egidijos Ramanauskaitės monografijos „Subkultūra. Fenomenas ir modernumas“. Jaunimo gyvenimo būdą ir saviraišką galime tirti įvairiais aspektais. Tačiau šiame straipsnyje mums labiau rūpi ne roko, disko ar hiphopo kartų išskirtinumas, stiliaus savitumas, bet iš kartos į kartą perduodamos vertybės, išsiaiškinti, kaip kiekvienoje jaunimo sąjūdžio bangoje pasireiškėdavo tautinė savimonė.

Lietuviško roko pradžia

Pirmąjį pokario dešimtmetį Lietuvos žmonės jautėsi taip, lyg juos būtų prišpaudusi cementinė Stalino paminklo ranka. Apie laisvę nebuvo nė kalbos, norint išlikti, reikėjo paklusti partijos linijai. Tik septintojo dešimtmečio pradžioje politinis klimatas šiek tiek atšilo. Miestuose atsirado pirmosios kavinės, suskambo džiazas, pasigirdo bosanovos melodijos. Kiek vėliau, apie 1967 metus, Lietuvoje susibūrė pirmosios roko grupės.

Kelių, kuriais Lietuvą galėjo pasiekti nauja muzika, buvo nedaug, svarbiausias iš jų – radijas. Eterio bangomis į Lietuvą atsklido „The Beatles“ ir „Rolling Stones“ grupių dainos, padariusios jaunimui didžiulį įspūdį. Labiausiai klausomos stotys „Liuksemburgo radijas“ ir „Amerikos balsas“ vos girdėdavosi, nes miestuose buvo įtaisyta trukdymo aparatūra, todėl laukiant mėgstamų dainų prie radijo tekdamo rymoti visą naktį (SL (Jaunimas) 2003). Taip pat kantriai buvo ieškoma ir kitokios informacijos: šį tą apie roko grupes buvo galima perskaityti lenkiškų žurnalų įvairenybių skyreliuose, o trumpą koncerto ištrauką kartais pavykdavo pamatyti „kapitalistinės visuomenės nuosmukį“ rodančiose kino kronikose. Pasak vieno iš roko pionierių Vytauto Kernagio, dėl tų kadro daugelis į kiną eidavo po keletą kartų (LRP 2000).

Pirmosios roko grupės „Kertukai“, „Gintarėliai“, „Aisčiai“, „Antanėliai“, „Bitės“, „Eglutės“ grodavo mokyklų šokiuose, per studentų šventes. Gitaras ir garso stiprintuvus gamindavosi patys, džinsų atsiųsdavo giminės iš Amerikos. Tapti žvaigždėmis nesitikėjo, džiaugėsi, kad jų neišvaiko... Dainų tekstai buvo aštrūs, muzika paprasta, aranžuotės savitos, įrašai prasti. Fotografuodavosi dažniausiai ne studijose ar scenose, bet senamiestyje. Net kelių roko grupių nuotraukose matyti pilies griuvėsiai (LRP 2000). Šis simbolis lengvai šifruojamas – romantinėje lietuvių poezijoje sugriautos pilys simbolizuoja valstybingumo praradimą. Su tuo nė vienas lietuvis nenorėjo susitaikyti.

Roko grupė „Aisčiai“. 1969. (LRP 2000)

Roko grupių pavadinimai gyvavo kaip slapyvardžiai. „Bočiais“ ar „Aitvarais“ jas vadindavo tik patys muzikantai ir jų gerbėjai, o oficialiuose skelbimuose pavadinimai nebuvo rašomi, skelbiama, kad koncertuos tos ar kitos mokyklos estradinis ansamblis. Kodėl tie pavadinimai taip gąsdino saugumo darbuotojus? Ar tik ne todėl, kad jie buvo panašūs į spaudos draudimo laikotarpio lietuvių rašytojų slapyvardžius ir pokario miškuose kovojusių partizanų slapyvardžius Vanagas, Žaibas, Beržas? Tikriausiai buvo bijoma, kad septintojo dešimtmečio roko sąjūdis per daug neprimintų ankstesnių nacionalinio išsivadavimo judėjimų.

Įdomu, kad pirmųjų roko grupių repertuare nemažai būta liaudies dainų. Kaip galime sužinoti iš elektroninės roko enciklopedijos, pritariant gitaromis buvo dainuojamos „Oi tu rūta rūta“, „Oi, kas sodai do sodeliai“, „Pasvarstyk, antelė“, „Kai aš mažas buvau“, „Ateisiu, mergužele, ateisiu“ ir kt. Šios dainos siejo susibūrimus, kuriuose skambėjo roko muzika, su folkloriniais jaunimo šokių vakarėliais. Sensitančios, pamažu iš mados išeinančios ir pačios naujausios muzikos deriniai tikriausiai patikdavo klausytojams.

Lietuviškas miuziklas

Su lietuvių folkloru – pasakomis, sakmėmis, burtais, užkalbėjimais – buvo susijusi ir pirmoji lietuviška roko opera arba miuziklas.

1970 m. talentingas roko muzikantas Kęstutis Antanėlis iš draugo gavo ką tik išleistą A. L. Weberio operos „Jėzus Kristus superžvaigždė“ plokštelę ir taip susiža-

vėjo, kad ryžosi ją atlikti. Klausydamasis plokštelės, jis atkūrė beveik visą operos partitūrą. 1971 m. gruodžio 25 d. „Jėzus Kristus superžvaigždė“ buvo parodyta Vilniaus dailės instituto salėje. Pasak liudininkų, tai buvęs visas spektaklis su dekoracijomis, apšvietimu, kostiumais ir vaidyba. Apie šį pastatymą (pirmąjį Europoje) pranešė „Amerikos balsas“. Įvykiu susidomėjo ir saugumas. Už religinės operos pastatymą, nesuderinamą su tarybiniam studentui privaloma ateistine pasaulėžiūra, Kęstutis Antanėlis buvo pašalintas iš aukštosios mokyklos (LRP 2000).

1972–1973 m. kompozitorius Viačeslavas Ganelinas parašė pirmąjį lietuvišką miuziklą „Velnio nuotaka“. 1974 m. pagal jį buvo sukurtas režisieriaus Arūno Žebriūno filmas. Šį miuziklą galima laikyti operos „Jėzus Kristus superžvaigždė“ subversija. Danguje vyksta tik lietuviško miuziklo prologas: angelai ima maištauti, už bausmę jie numetami ant žemės ir virsta velniais. Toliau plėtojamas liaudies pasakos siužetas: žmogus pažada velniui savo dukrą, merginai paaugus, velnias ima ją persekioti, o tėvas kaip galėdamas stengiasi netesėti pažado.

„Velnio nuotakos“ muzikoje galima išvelgti sąsają su „Superžvaigždės“ muzika: nenuoramos velniuko greitakalbė panaši į nuolat prieštarausiančio Judo kalbėseną, gražuolės Jurgos dainavimas primena Marijos Magdaliėtės meilės dainas, o kaltės slegiamo ir dangaus malonės besišaukiančio tėvo rauda – Jėzaus monologą Alyvų kalne. Vis dėlto negalima nepastebėti ir „Velnio nuotakos“ originalumo – iš pasakų ir liaudies magijos supintas siužetas, stilizuota dainų poetika ir kaimiško muzikavimo intarpai suteikia miuziklui ryškaus lietuviškumo.

Šis miuziklas nebuvo draudžiamas, cenzoriams jis atrodė priimtinas. Tačiau jo potekstės nelikdavo nesuprastos. Veikėjus persekiojantis jausmas, jog tavo nuolat kažkas seka, ir suvokimas, kad tavo norams nebus leista išsipildyti, taikliai atspindėjo sovietinėje priespaudoje gyvenusių žmonių būseną. Kaip rašė libreto kūrėjas Sigitas Geda, miuziklas kvietė pamąstyti, kiek kainuoja laimė ir kuo baigiasi sandėriai su velniu (Geda 2000).

Roko kartos judėjimas turėjo ir savo kulminaciją, kurią sukėlė tragiškas įvykis. Palikęs raštelį „Dėl mano mirties kalta tik santvarka“, 1972 m. Kaune susidegino Romas Kalanta. Jis sudegė Laisvės alėjoje, kurios vardas okupacijos metais visiems primindavo prarastą valstybės suverenumą. Žmonės su gėlėmis ėjo į jo žūties vietą, vėliau būriais plaukė į laidotuves, skandavo įvairius šūkius. Pasigirdo ir labiausiai valdžios nepageidaujami „Laisvę jaunimui!“ ir „Laisvę Lietuvai!“, kuriuos susirinkusieji skandavo pirmąkart viešai išreikšdami savo tikruosius jausmus (RKA 2002: 33, 109).

Deja, šie neramumai nepakeitė sistemos, atvirkščiai, po jų jaunimo laisvės buvo dar labiau suvaržytos. Vengiant cenzūros, atsirado dvi savitos roko kryptys: poetinis rokas, kur nieko atvirai nebuvo sakoma (šia linkme pasuko roko dainininkas Vytautas Kernagis), ir instrumentinis rokas, kur išvis nebuvo jokių tekstų (tokias kompozicijas grojo garsi aštuntojo dešimtmečio roko grupė „Saulės laikrodžiai“). Aštresnių tekstų galėjo pasigirsti tik į valdžią atėjus Michailui Gorbačioviui ir prasidėjus pertvarkai.

Dainuojanti revoliucija

Ryškiausia pertvarkos laikotarpio roko grupė buvo „Antis“, atsikračiusi sąstingio metais įsigalėjusios melancholijos ir apsiginklavusi visa persmelkiančia ironija. Originaliose, roką su kitais muzikos stiliais jungusiose dainose „Antis“ išjuokė imperijos supuvimą, korupciją ir biurokratiją. 1986 m. surengtas „Roko maršas per Lietuvą“ aiškiai perspėjo – valdžios kėdėse sėdinčių partijos funkcionierių dienos suskaičiuotos! 1988 m. prasidėjo „dainuojanti revoliucija“. „Anties“ lyderis Algirdas Kaušpėdas tapo Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio dalyviu, ne tik dainomis, bet ir įtaigiomis kalbomis raginusi į judėjimą įsitraukti jaunimą.

Tuo pačiu laikotarpiu pamažu buvo atkurti visi okupacijos metais sunaikinti tautiniai ir religiniai simboliai. Pirmiausia virš galvų suplazdėjo Nepriklausomos Lietuvos vėliava (jos spalvų niekas nebuvo pamiršęs), taip pat sugrąžintas herbas ir himnas (jo žodžių jau reikėjo mokytis). Tikintiesiems atiduota Vilniaus katedra ir kitos bažnyčios, atstatytas Trijų Kryžių paminklas, į ankstesnę kapavietę iškilmingai perneštas šventas Kazimieras, iš Sibiro parvežti ir su krikščioniškomis apeigomis palaidoti tremtinių palaikai. Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo reikalavusiose demonstracijose taip pat nemažai būta religinės simbolikos: žmonės rinkosi aikštėse tarsi bažnyčiose, nešėsi gėlių, degino žvakutes.

Atgimimo laikotarpio dainos savo skambesiu buvo panašios į giesmes. Būdingiausi dainų įvaizdžiai – po nakties išauštanti diena ir po žiemos speigų atgyjanti žemė, svarbiausias pranešimas – tikėjimas, kad bus atkurtas teisingumas, nes tokia esanti žmonių ir Aukščiausiojo valia. Dainose daugybę kartų kartojamas Lietuvos vardas arba skanduojami trijų Baltijos šalių vardai: „Lietuva, Lietuva, tu mums šventa; Palaimink, Dieve, mus, Lietuvos vaikus, teišgirsta mūsų balsą žemė ir dangus; Bunda jau Baltija, bunda jau Baltija: Lietuva, Latvija, Estija!“

Tik viena iš atgimimo dainų – pagal poeto Justino Marcinkevičiaus eiles parašyta „Laisvė“ nespinduliuoja euforija. Joje susimąstoma, kokių aukų gali pareikalauti nepriklausomybė, kaip reikėtų elgtis istorijos akivaizdoje. Ir savo drąsa abejojančiam nepriklausomybės gynėjui atsakoma: „Stovėk, kaip stovi laisvė“.

1990 m. paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, norėjosi išplėsti ją bet kuria kaina. Tas desperatiškas noras tvirtai išreikštas „Anties“ dainoje „Krantas“. Algirdo Kaušpėdo dainavimas iki kraštutinumo įtemptomis balso stygomis perteikia didžiulę emocinę įtampą, kurią teko išgyventi laukiant ir nesulaukiant valstybės pripažinimo, kenčiant ekonominę blokadą. Nepriklausomybė iš tiesų buvo didžiausias tikslas, „krantas, į kurį viltis sudėjom“ (VA 2003).

Šiuo metu apie 1990 m. įvykius daug kalbėti vengiama, juos norima prisiminti ir apmąstyti tylomis. Tačiau širdyje kiekvienas lietuvis jais didžiuojasi: atgimimo judėjimas nevirto karu, nebuvo nušautas nė vienas rusų kareivis, iš mūsų valstybės nebėgo tautinės mažumos, o ir mūsų aukų panteonas ne toks jau didelis. Tai mitinė pergalė. Kaip dainuojama lietuvių krepšinio sirgalių himnu tapusioje Marijono Mikutavičiaus dainoje, „Mes per vieną naktį dideli užaugom. Mes ne iš tų, kur pralaimi dar nenugalėti“.

Patriotiškas hiphopas

Lietuviškas patriotizmas dar kartą buvo patikrintas stojant į Europos Sąjungą. 2004 m. vykstant referendumui dėl Lietuvos narystės ES, visur kabėjo plakatai: „Aš myliu Lietuvą“, „Aš balsavau“, „Būkim europiečiai“. Politikai kalbėjo, kiek daug dar turime nuveikti, kad taptume visateisiais Sąjungos nariais, o istorikai tikino, kad prie šios bendrijos prisidėjome jau viduramžiais. Tačiau taikliausiai 2004 m. tvyrojusias žmonių nuotaikas išreiškė ne politikai ir ne žurnalistai, o reperiai. Nepriklausomybės metais užaugo nauja karta, turinti savo muzikos stilių ir norinti išsakyti savo nuomonę.

Žmonės džiaugėsi stodami į Sąjungą ir įsivaizdavo gražią savo ir visos valstybės ateitį. Tačiau suvokimas, kad nuo šiol galime išvykti į bet kurią Europos šalį, sustiprino ir kitą giliai slypintį įsitikinimą – mes nenorime palikti savo krašto! Šiuos prieštarigus jausmus ir išreiškė patriotiškas hiphopas. Stipriausios lietuviškos hiphopo grupės „G&G Sindikato“ dainoje iš albumo „Betono saktmės“ prasiveržė meilė gimtajam miestui:

Mūsų Vilniau, mes pradėti tavo požemy, tenai išmokom dėlioti, dalint žodį dozėmis. <...> Kokius padarei, tokius teks mus priimti. Vis tiek tavimi grožimės, kai tylėdami rūkom, tavo gatvių kampais tamsiais, kurių nebūna atvirukuose, turistų lankstinukuose, mentų, patrulių ir prezidentų maršrutuose. <...> Mes tavo butuose, sienose, gatvių žibintuose, tu mūsų rankose, sielose, smegenų vingiuose. <...>

Jo Didenybė Vilniaus žemė man po kojom. Man negaila laiko, kurį jam paaukojom, mes jo kariai, jam reikia mūsų žalio kraujo, ir jau dabar mes atakuojame iš naujo! (G&G Sindikatas 2002).

Nors hiphopas neseniai atėjo į Lietuvą ir tebėra alternatyvus muzikos stilius, jis spėjo perimti svarbiausią lietuviško identiteto bruožą – nuolatinį svyravimą tarp noro išsilaisvinti ir prisirišimo. Kaip matyti iš cituotojo teksto, dažniausiai nugalai prisirišimas. Išvažiuoja tie, kurie negali pamiršti praeities ir blogai jaučiasi ten, kur jiems teko patirti visokių nuoskaudų. Pasilieka tie, kurie geba pamiršti praeitį ir myli savo valstybę tokią, kokia ji yra. Pasilieka tvirtesni, nes išvykusieji turi tik prisitaikyti prie aplinkos, o pasilikusieji privalo ją keisti.

Hiphopo tekstuose paprastai išlaisvinama susikaupusi socialinė įtampa. Tie, į kurių nuomonę viršūnėse neatsižvelgiama, rėžia tiesą į akis, stubindami mąstymo drąsa ir žodžio laisve. Dar nepripažintos kartos pažiūros, „gatvės lygos“ tiesa išsakoma ir įmantriai surimuotuose lietuviškuose tekstuose. Pasak „Sindikato“, „mes bevardžiai, todėl kalbam skardžiai“. Tačiau Vilnius – ne Niujorkas, socialinės įtampos čia mažiau. Dėl to aistringos poezijos srautus čia sukelia ne tiek skirtingų socialinių grupių nesutarimai, kiek labai greitai vykstantys pokyčiai.

Atkūrus nepriklausomybę, Lietuvos visuomenę užgriuvo tiek daug naujovių, kad prie jų nelengva buvo prisitaikyti. Pajutus pirmąsias laisvosios rinkos perversijas, netgi buvo baiminamasi, kad neatsilaikysime ir virsime globalinio kaimo užkampiu. Tačiau atsilaikėme ir sugebame priimti naujus iššūkius. Kiekvienas

Hiphopo grupė „G&G Sindikatas“. 2006

Lietuvos pilietis supranta, kad neturi jokio pranašumo, tačiau privalo neišsigąsti, eiti į priekį ir bandyti konkuruoti. „Sindikato“ poetas Svaras sako:

Man niekas nieko neįdėjo kelio pradžioje, aš nemiegojau su sėkme. <...> Mačiau, kaip gatvėse įsigali romantinis cinizmas ir vietoj „mūsų“ tampa „mano“, suprantu – kapitalizmas, kaip su laiku bujoja ego ir ambicijos, o aš tenoriu, kad būtų saugomos tradicijos. <...>

Ne jiems, o mums, ne dėl jų – dėl mūsų aš perlaužiu save ir atiduodu tau pusę, o savąją pasėjęs vidury tuščio lauko iš naujo išauginsiu muziką, kuri saugo. Muziką, kuri auga, muziką, kuri skauda, muziką, kuri saugo... (G&G Sindikatas 2004).

Kai žmonės, dažniausiai poetizuojantys maištingą įkvėpimą, naktines diskusijas ir cigaretės dūmą, taip gražiai kalba apie tradicijas, tai išties daro įspūdį. Galbūt žodis „tradicijos“ dainoje atsirado tik tam, kad rimuotųsi su žodžiu „ambicijos“, tačiau norisi manyti, kad tai ne atsitiktinumas, bet iš tėvų perimtas bendruomeniškumo jausmas, išsiugdytas okupacijos metais, transformavęsis ir tapęs subkultūros narių bendravimo principu.

Išvados

Lietuviško roko ir hiphopo pionierių kūryba labai autentiška, o jų veikla tvirtai motyvuota. Norint įsiūbuoti naujo judėjimo bangą, jiems reikėdavo ne tik pateikti naujo muzikos stiliaus manifestą, bet ir gerai suvokti savo kartos troškimus. Todėl

ankstyvojo roko ir hiphopo muzikoje taip įdomiai dera tradicijos ir modernumas, netrūksta originalumo ir lietuviškumo.

Nelengva nusakyti, kas yra šiuolaikinė tautinė savimonė, tačiau ji ugdoma mokykloje, puoselėjama šeimoje, simboliškai išreiškiama gyvenamoje aplinkoje. Visiems bendras aiškus jos suvokimas dažniausiai prasiveržia kritinėmis situacijomis. Kaip žinome, Romo Kalantos žūtis vietoje gėles dėjo ne tik hipiai, bet ir niekuo neišsiskiriantis Kauno jaunimas, sausio 13-ąją prieš tankus stojo ne tik savanoriai, bet ir paprasti Vilniaus mikrorajonų gyventojai. Šiandienos subkultūroms priklausantys vaikinai taip pat jaučiasi esą „Vilniaus kariai“, ištikimi savo miestui.

Taigi nors jaunimo judėjimai dažnai teigia atsisakantys ankstesnių tradicijų ir pasirenkantys naują gyvenimo būdą, raišką ir stilių, tautinės vertybės yra perduodamos iš kartos į kartą. Dvidešimtmečiai reperiai savo tekstuose išreiškia tuos pačius patriotinius jausmus kaip ir penkiasdešimtmečiai rokeriai.

LITERATŪRA

- Batūra 1998 – *Romas Batūra*. Lietuvos sąjūdis ir valstybės atkūrimas: Panorama. Vilnius.
Driskius 1993 – *Klaidijus Driskius*. Lietuvos kelias: Fotoalbumas. Tekstai Sigito Gedos. Vilnius.
Geda 2000 – *Sigitas Geda*. „Velnio nuotaka“: Vakar ir visados. – *Viačeslavas Ganelinas*. Muzika iš kinofilmo „Velnio nuotaka“. 33 Records.
Martinaitis 2004 – *Marcelijus Martinaitis*. The Baltic Road. – Lithuania in the World, Vol. 12, No. 5, p. 4–9.
Plaušinytė 2003 – *Skaistė Plaušinytė*. Hipių sąjūdis Lietuvoje. – Kultūros barai, Nr. 4, p. 69–73; Nr. 5, p. 71–74.
Ramauskaitė 2004 – *Egidija Ramauskaitė*. Subkultūra. Fenomenas ir modernumas. Kaunas.
Rastauskas 2004 – *Rolandas Rastauskas*. Kitas pasaulis. 1993–2003: Esė rinktinė. Vilnius.
RKA 2002 – Romo Kalantos auka. 1972 metų Kauno pavasaris. Sudarė Egidijus Aleksandravičius ir Saulius Žukas. Vilnius.
Rock&Pop 2006 – *Rock&Pop*. The Complete Story. General Editor Michael Heatley. London.
Šaltenis 1983 – *Liudas Šaltenis*. Mūza su mikrofonu. Vilnius.

ELEKTRONINĖS KNYGOS IR KOMPAKTINĖS PLOKŠTELĖS

- G&G Sindikatas 2002 – *G&G Sindikatas*. Betono sakmės. Bomba Records.
G&G Sindikatas 2004 – *G&G Sindikatas*. Alchemija. Gatvės Lyga Records / Intervid.
Ganelinas 2000 – *Viačeslavas Ganelinas*. Muzika iš kinofilmo „Velnio nuotaka“. Įrašyta Vilniaus plokštelių studijoje. 33 Records.
LRP 2000 – Lietuvos roko pionieriai. 1965–1980: Elektroninė enciklopedija. Sudarytojas Rokas Radzevičius. Skylė.
SL 2003 – Sovietinė Lietuva. Kaip mes gyvenome. 1953–1985. Sudarytojai Algimantas Stankevičius ir Vaidotas Reivytiš. Švietimo kaitos fondas.
VA 2003 – *Visa Antis*: „Kažkas atsitiko“ (1985–1986), „Antis“ (1987), „Ša!“ (1988), „Dovanėlė“ (1989). Sudarytojas – Dovydas Bluvšteinas. Pratarmė Rolando Rastausko. Zona Records.

INTERNETO SVETAINĖS

- <http://www.antis.lt>
<http://www.hip-hop.lt>
<http://www.music.lt>
<http://www.lcf.lt>

LITHUANIA, THOU ARE SACRED! ANTI-SOVIET ROCK AND PATRIOTIC HIP-HOP

AUSTĖ NAKIENĖ

Summary

According to researchers, the Lithuanian rock of the 1970s and 1980s was a hybrid of the Western alternative culture, the Soviet proletarian culture and the Lithuanian dissidentism. Instead of turning into a part of show business as it did in the Western Europe, the Lithuanian rock-music always stayed illegal and prosecuted. Among the most bitter rock groups was *Antis*, which satirized the Soviet bureaucracy and the official kitschy art. The soloist of the group Algirdas Kaušpėdas was one of the leaders of the Lithuanian movement for freedom.

All the power of the national independence movement gave vent in the “Singing Revolution” in 1989. The process of liberation was like a rite, which for many people turned into an unforgettable personal and historical experience. The demonstrators gathered in squares like in churches. Folk, rock and pop-songs performed at that time were regarded as sacred; and this attitude towards them did not change much until nowadays.

Political demonstrations of Lithuanian people could be characterized by numerous traits typical to the religious festivals: not responding to force by violence, experiencing brotherhood and sisterhood, praying to Providence and hoping for a miracle. In the song by Algirdas Kaušpėdas *Coast of Our Dreams*, some biblical images could be noted: “We are a strange young armless troop stepping onto a bright surface of water. Let’s walk ahead, no hesitations, or we’ll forget the destination!”

New wave of patriotic songs surged up before another important achievement in the history of Lithuania, i.e. joining the European Union in 2004. Hopes and feelings of the new members of the community were heartily expressed by the Lithuanian rappers. Lithuanian hip-hop of that time was incredibly romantic and patriotic. Listening to the famous album *Concrete Tales* one could hear: “Our native Vilnius, we’ve been conceived in your underground; that’s where we’ve learned to spell the word and portion it out in doses. <...> You have to accept us the way you made us. Still, we admire you when smoking silently; we love your dark street corners, not depicted on cards or tourist guides, not visited by cops, patrols and presidents. <...> We are in your flats, walls, street lamps, and you are in our hands, souls and brains. <...>

The ground of Its Majesty Vilnius is underfoot. I do not regret the time that we sacrificed to it. We are its soldiers, it needs our young blood, and now we are striking again!”

Gauta 2006-09-06